

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדע המדינה
המגמה לתקשורת ציבורית

מושגי מפתח בשיח הישראלי 71-772-01

סמינריון מ.א. שנתי (2 ש"ש) — תשס"ז

מרצה: ד"ר לינדה-רנה בלוך

שעות: ימי ד', 12:00-13:45

שעות קבלה: ימי ד', 14:00-15:00, ולפי תאום מראש.

דוא"ל: lindaren@post.tau.ac.il

תיאור ומטרות הקורס: מטרת הסמינר היא להבין כיצד ביטויים מסוימים, וביניהם סלנג "שגרת" יכולים להציג השקפת עולם. נלמד על מספר ביטויים ישראלים ייחודיים, כגון "פרוטקציה", "דוגריות", "קייטורים", "גיבוש". הדגש העיקרי יהיה על מושג ה-"פראייר", שישמש אותנו כמקרה מבחן. נחקור כיצד חלק מהמונחים באים לידי ביטוי בתקשורת ההמונים, וכן במגעים בין-אישיים. ננסה להבין כיצד מושגים כגון "פראייר", "מגיע ליי", "קומבינה", "חלטורה", משתלבים בין ערכיה של הזהות הישראלית המודרנית. ניקח את דוגמת מושג ה-"פראייר" ונדון בפרט מלהיתפס כ-"פראייר" תוך ניתוח התופעה מכמה זוויות: תיאור היקפה בתרבות, הגדרת מהות משמעותה ומימדיה, והשערת השלכותיה והשפעותיה בחברה החל מחיי היום-יום בארץ ועד למדיניות החוץ של ישראל. סטודנטים יתבקשו לחקור מושג זה בקרב אוכלוסיה מסוימת, או להעמיק בהבנת פן מסוים של התופעה, או מושג מפתח אחר בתרבות הישראלית. במהלך הקורס נדגיש שיטות מחקר איכותניות, ובפרט, ראיון העומק.

דרישות הקורס: 1. השתתפות (10% מהציון): נוכחות פעילה וקריאה--נוכחות בפגישות הסמינר היא חובה. כל היעדרות מחייבת אישור (נ.ב. גם אם יש אישור לכך, סטודנט שנעדר מהמפגשים מספר רב מידי יודח מהקורס). שימו לב, "נוכחות" נמדדת לא רק לפי היות האדם בקורס פיזית, אלא גם לפי השתתפות פעילה בדיונים תוך הפגנת בקיאות בחומר הביבליוגרפי של הקורס, ואיסוף חומר רלוונטי ממקורות חיצוניים (דוגמאות "חיות" מהשיח הישראלי העכשווי-כגון, מתקשורת ההמונים). הקריאה בקורס הוא מרכיב חיוני. בלעדיו, לדיונים על התכנים אין ערך אקדמי אלא אנקדוטלי בלבד. המשתתפים בקורס יהיו אחראים לקריאת החלק המשותף של הרשימה הביבליוגרפית. עם זאת, ישנם מאמרים—או חלקים מתוכם-- שהינם יחסית חשובים יותר לדיון, והם יצוינו על-ידי המרצה. מידי פעם, תפנה המרצה לסטודנט מסוים בקשר לחומר הקריאה (מתוך החומר החשוב יחסית יותר לדיון), ואם יתברר שלא קרא כלל את החומר, ייפגע ציון ההשתתפות שלו.

2. רפרט (10% מהציון)-- כמו כן, יציג כל משתתף פרטי קריאה אקדמיים נוספים כרפרט בע"פ בפני משתתפי הסמינר במטרה להרחיב את ההיכרות עם הספרות הקשורה בחקר השיח, התרבות והחברה. על כל הסטודנט לקבל אישור מראש מהמרצה לגבי המאמר שיוצג ברפרט.

3. פרזנטציה (10% מהציון)-- לקראת השעורים האחרונים של הקורס, כל סטודנט יעשה פרזנטציה בעל-פה לפני שאר המשתתפים, בו יציג את המחקר שלו—הרציונאל, החשיבות, הקשר לחומר הקריאה, תוכנית המחקר, ממצאים מוקדמים, הציפיות והסברים אפשריים, והתרומה להבנת הנושא תוך הפנייה לעתיד ולמחקר המשך.

4. עבודה סמינריונית (50% מהציון)-- סמינר המחקר הוא קורס שנתי. במסגרת הסמינר יעסקו התלמידים בשלבים שונים של ביצוע מחקר אמפירי. כמו כן, כל תלמיד יגיש עבודה סמינריונית אינדיבידואלית לאחר סיום הקורס. על הסטודנטים להגדיר את הנושא ולקבל אישור עליו לא יאוחר מתחילת סמסטר ב'. העבודה הסמינריונית תוגש במתכונת של מאמר מדעי (אקדמי), הכולל בדרך כלל, ארבעה פרקים: מבוא עיוני, שיטה, ממצאים ודיון. העבודה תוגש מודפסת ברוח כפול על שוליים של 3 ס"מ מצד ימין ומצד שמאל. היקף העבודה יהיה כ- 25-30 עמודים, לא כולל נספחים, לוחות (אם יש), שרטוטים (אם יש) וביבליוגרפיה. הביבליוגרפיה מתבססת על שיטת APA—ניתן לראות דוגמאות לכך בביבליוגרפיה המצורפת מטה. הביבליוגרפיה של העבודה חייבת לכלול פריטים מסוימים מהביבליוגרפיה של הקורס ורצוי לכלול אחרים (פרטים נוספים יינתנו בקורס). יש לכלול גם מאמרים אקדמיים נוספים (מעבר לביבליוגרפיה של הקורס).

רצוי לציין גם חומר נוסף שאינו אקדמי—מתקשורת ההמונים ומהאינטרנט—אך לא במקום מאמרים אקדמיים! --רצוי לציין אותם ברשימה נפרדת. הנתונים על-פיהם העבודה מסתמכת או "חומר הגלם" של המחקר --למשל, ראיונות משוכתבות—יוגשו עם העבודה כנספחים.

5. המבחן (20% מהציון)-- מטרת המבחן היא לבחון את הבנת חומר הקריאה על-ידי הסטודנטים יחד עם היכולת שלהם לקשור בין התיאוריה למציאות. ספציפית, יהיה צורך לנתח ממצאים אמיתיים (ראיונות שהסטודנטים בצעו בעצמם קודם לכן, וחומר שאספו מתקשורת ההמונים) באמצעות הכלים והידע שנרכשו במהלך הקורס (עם דגש על החומר הביבליוגרפי).

נהלים נוספים: לא יהיו איחורים למפגשים (ללא סיבה מאד מוצדקת!). אין לאכול בשיעור.

טלפונים סלולאריים יכובו מראש—לא יהיו כלל שיחות בטלפון בזמן השיעור (סטודנט היוצא מהשיעור לדבר בטלפון יתבקש לא לחזור).

סיכום מרכיבי ציון הסמינר :

10% - השתתפות: נוכחות סדירה בפגישות הסמינר והשתתפות פעילה בדיוניו תוך גילוי בקיאות בחומר הקריאה ואיסוף חומר "חיי" מהשיח הישראלי העכשווי

10% -רפרט: הכנה והצגה בע"פ בסמינר של רפרט המבוסס על חומר קריאה מוגדר (וכן תמצית כתובה של הרפרט אשר תחולק למשתתפי הסמינר).

10% - פרזנטציה: הצגת עיקרי העבודה הסמינריונית בפני משתתפי הסמינר

50% - עבודה סמינריונית: הערכה של העבודה הסמינריונית הכתובה המבוססת על מחקר אמפירי.

20% - מבחן על החומר הקורס ושילוב בין תיאוריה ומציאות.

מהלך הקורס: הסמינר יחולק כדלקמן

סמסטר א'

הרצאות ודיונים משותפים בנושאים הקשורים בקורס לפי יחידות (נ.ב. מספר השיעורים בהם נדון בכל יחידה הוא גמיש, באופן יחסי, ותלוי במידה מסוימת בקצב הדיונים ובמעורבות הסטודנטים בבחינת חומר הקריאה והחומר ה-"עכשווי" הנאסף, ולא רק בהרצאות).

נושאי היחידות בקורס:

א. מושגי מפתח

ב. החוקר ואמצעיו

ג. מושגי מפתח בתרבות הישראלית

ד. הפראייר והאנטי-פראייר

החומר הביבליוגרפי המלווה כל יחידה – קריאת החובה המשותפת לכל הסטודנטים -- מפורט בהמשך.

סמסטר ב'

א. סיום נושאי היחידות מהסמסטר הקודם והקרנת 2 סרטים רלוונטיים (ראיון עם לואיס רוניגר; מסעיו של גיימס בארץ הקודש)

ב. סיכום והדרכה כללית לגבי המחקר, וכתובת העבודה.

ג. רפרטים של סטודנטים המבוססים על נושאים וחומר קריאה מוגדר (שאושר מראש על-ידי המרצה).

ד. פגישות להדרכה אישית

ה. פרזנטציות--הצגת עיקרי העבודה הסמינריונית בפני משתתפי הסמינריון (כולל ממצאים ומסקנות).

להלן רשימת קריאה חובה לכל הסטודנטים לפי יחידות הלימוד של הקורס

יחידה I -- מושגי מפתח

■ Agar, M. (1999). How to ask for a study in Qualitatisch. Qualitative Health Research, 9, 684-697

תדפיס 10087 (603430)

■ Moore, S., & Myerhoff, B. (1977). Introduction: Secular ritual: Forms and meanings. (P. 3-24). In S. Moore & B. Myerhoff (Eds.), Secular Ritual. Amsterdam: Van Gorcum.

שמו סוציולוגיה לפי SEC (97246)

■ Ortner, S.B. (1973). On key symbols. American Anthropologist 75, 1338-1345.

כתב עת בספריית מדעי החברה

רוניגר, ל., ופיגה, מ. (1993). תרבות הפראייר והזהות הישראלית. אלפיים, 7, 118-136.

כתב עת בספריית מדעי החברה וגם תדפיס 5910 (390938)

יחידה II -- החוקר ואמצעיו

■ Carbaugh, D. (1989). Fifty terms for talk: A cross-cultural study. In S. Ting-Toomey and F. Korzenny (eds), Language, communication, and culture: Current directions (pp. 93-120).

Newbury Park, CA: Sage

בספרייה לחינוך: LAN 302.2 (138475)

▪ Geertz, C. (1976). From the native's point of view: On the nature of anthropological understanding. In K. Basso & H. Selby (Eds.), Meaning in Anthropology. Albuquerque: University of Mexico Press. Pp. 221-237.
תדפיס 9015 (561533)

▪ Goffman, E. (1959). The presentation of self in everyday life. Garden City, NY: Anchor books. (Pp. 1-16; 208-237; 238-257).
--Introduction (pp. 1-16).
--Chapter VI: "The arts of impression management" (pp. 208-237).
--Chapter VII: "Conclusion" (pp. 238-257).
שמור סוציולוגיה לפי גופמן (148021) GOF

קיים בתרגום לעברית: גופמן, א. הצגת העצמי בחיי היום-יום. פרקים לקריאה: הקדמה, 6, 7.
שמור סוציולוגיה לפי גופמן (110371)

▪ Hymes, D. (1974). Foundations in Sociolinguistics: An Ethnographic Approach. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. Pp. 51-65.
תדפיס 9872 (593762)

▪ Katriel, T. (1985). Gripping as a verbal ritual in some Israeli discourse. In M. Dascal (ed.), Dialogue: An Interdisciplinary Approach. Amsterdam: John Benjamins, B. V.
בספריה לפילוסופיה 401.9DIA (36241)

קיים בתרגום לעברית: כתיראל, ת. (1999). מילות מפתח, חיפה: אוניברסיטת חיפה—"קטורים".
שמור סוציולוגיה לפי כתיראל (428960)

▪ Katriel, T. (1991). Communal Webs: Communication and Culture in contemporary Israel. New York: SUNY Press. Pp. 1-10.
בספריה המרכזית- מדף פתוח: E 306 KAT (181867) וגם תדפיס 9013 (561520)

▪ Miner, H. (1956). Body ritual among the Nacirema. In A.C. Lehmann and J.E. Myers (1989). Magic, witchcraft, and religion: An anthropological study of the supernatural (second edition) (Pp. 78-81). Mountain View, CA: Mayfield.
291 MAC (49298)

▪ Philipsen, G., & Coutu, L. M. (2005). The ethnography of speaking. In K. L. Fitch and R. E. Sanders (eds.), Handbook of language and social interaction (pp. 355-379). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
אין

▪ **קריאה מומלצת לרענון הנושא של שיטות מחקר אתנוגרפיות (אחד מהטקסטים הבאים, או טקסט אחר לפי הסכמת המרצה):**

▪ Agar, M. H. (1986). Speaking of ethnography (Qualitative research methods, vol. 2). Beverly Hills, CA: Sage.
306 AGA (45074)

▪ Fetterman, D. M. (1989). Ethnography step by step. Newbury Park, CA: Sage.
אין

▪ Hammersley, M., and Atkinson, P. (1983). Ethnography: Principles in Practice. London: Routledge.
306.018 HAM (43373)

יחידה III -- מושגי מפתח בתרבות הישראלית

■ אלמוג, ע. (1997). הצבר: דיוקן. תל אביב: עם עובד.
שמור סוציולוגיה לפי אלמוג (337776)

■ Danet, B. (1989). Pulling strings: Biculturalism in Israeli bureaucracy. New York: State University of New York Press. Pp. 94-178.

--Chapter IV: "Israel's organizational culture" (pp. 94-120);

--Chapter V: "Using *protektzia* is wrong, but it's O.K. to need it" (pp. 121-147);

--Chapter VI: "*Protektzia* and social integration" (pp. 148-178).

(97888) E 306.24DAN

■ Greifat, Y, and Katriel, T. (1989). Fifty Life demands *Musayra*: Communication and culture among Arabs in Israel. In S. Ting-Toomey and F. Korzenny (eds.), Language, communication, and culture: Current directions (pp. 121-138). Newbury Park, CA: Sage.

בספריה לחינוך 302.2 LAN (138475)

■ הרצוג, ח. (1992). האישיות המפוצלת של האינדיבידואליסט. פוליטיקה, 42-43, 48-50.
כתב עת בספריית מדעי החברה - אולם 4

■ קמיר, א. (1991-תשנ"ט). ארץ מאלתרת אסונותיה: על סיפור ה-"סמוך" בתרבות ובמשפט הישראליים.
תרבות דמוקרטית, 1, 137-179.

כתב עת בספריית מדעי החברה - אולם 4

■ Katriel, T. (1987). Talking straight: Dugri. Speech in Israeli Sabra culture. New York: Cambridge University Press. Pp. 9-75.

--Chapter 2: "The cultural meanings of *dugri* speech" (pp. 9-33);

--Chapter 3: "The *dugri* interactional code" (pp. 34-56);

--Chapter 4: "The *dugri* ritual" (pp. 57-75).

בספריה לאנגלית KAT 492.479 (58548)

וגם תדפיסים: 9148 (563683), 9149 (563687), 9150 (563693)

■ Katriel, T. (1991). *Gibush*: The crystallization metaphor in Israeli cultural semantics (pp. 11-35). Communal Webs: Communication and culture in contemporary Israel. New York: State University of New York Press.

תדפיס 9013 (561520)

קיים בתרגום לעברית: כתיראל, ת. (1999). מילות מפתח. חיפה: אוניברסיטת חיפה -- "גיבוש"
שמור סוציולוגיה לפי כתיראל

יחידה IV -- הפראייר והאנטי פראייר

■ Bloch, L-R. (1998). Communicating as an American immigrant in Israel: The *Freier* phenomenon and the pursuit of an alternative value system. Research on Language and Social Interaction, 31, 177-208.

תדפיס 9365 (569696)

■ Bloch, L-R. (2003). Who's afraid of being a *freier*: The analysis of communication through a key cultural frame. Communication Theory, 13 (2), 125-159.

כתב עת אלקטרוני

- Bloch, L-R. & Lemish, D. (In press). "I Know I'm a *Freierit*, But...": How a Key Cultural Frame (En)genders a Discourse of Inequality. Journal of Communication.
אין
- Brown, P., & Levinson, S.C. (1987). Politeness: Some universals in language usage. Cambridge: Cambridge University Press. Pp. 61-71.
(153103) 306.4 BRO בספריה לאנגלית
- Hardin, G. (1968). The tragedy of the commons. Science, 163, 1243-1248.
(263142) 4564 וגם תדפיס ופיסיקה וכתב עת בספריה למדעי החיים
- Katriel, T. (1992). *Lefargen*: A study in Israeli semantics of social relations. Research on Language and Social Interaction, 26 (1), 33-55.
(570419) 9375 תדפיס
- Roniger, L., & Feige, M. (1992). From pioneer to *freier*: The changing models of generalized exchange in Israel. European Journal of Sociology, XXXIII, 280-307.
כתב עת בספריית מדעי החברה